Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jose Mari Garitaonandia Gisasola

Zaldibar, Bizkaia (1927)

Aurkibidea

Biografia

Zaldibarren jaio zen, eliza ondoko kaleko etxe batean. Ama Mallabikoa zuen eta aita Zaldibarkoa. Gurasoek denda eduki zuten eliza ondoan eta taberna ondoko lokalean. Bertan hasten ziren gazteak, hamabi bat urterekin, limonada eta gaseosa modukoak edaten. Herriko eskola utzi ondoren, goi-mailako ikasketak egin zituen Bilbon, Salamancan eta Bartzelonan. Ikasle garaiko kontuak kontatuko zizkigun berarekin egon ginenean, amaren dendakoak, tabernakoak eta umetako jolasak, besteak beste. Juan Lasuen lagunarekin batera egin genion elkarrizketa.

Zintak

ZAL-022

- **Proiektua**: Zaldibarko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxazarra, Ainhoa
- **Data**: 2013-07-22
- **Iraupena**: 56 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxazarra, Ainhoa

ZAL-023

- **Proiektua**: Zaldibarko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxazarra, Ainhoa
- **Data**: 2013-07-22
- **Iraupena**: 19 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

Pasarteak

1. Produktuak trenez almazenetatik dendetara

- **Erref**: ZAL-022/001
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:02:59. **Bukatu**: 00:04:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Eliza ondoan lau denda egon ziren. Denetariko gauzak saltzen zituzten bertan; jatekoak, edatekoak zein arropak. Produktuak trenez ekartzen zituzten almazenetatik eta gurdiz banatzen zituzten herriko dendetara.

Transkripzioa
-Elkarrizketatzailea: Oseake hau dana, antzera ez orduen?
-Juan: Bardin bardin.
-Jose Mari: Bai, bai, bai, bardin.
-Elkarrizketzailea: Eta negozioak eta holan? Dendak eta…
-Juan: Ba dendak eguezan lehen, hor e… alimentaziñokuek ta dana saltzen ebenak lau.
-Elkarriketatzailea: Lau?
-Juan: Honen amak euken bat. Nere amak beste bat. Ta beste bi. Hamen eguezan, hor bat ta hamen beste bat, ta hamen gure dendie ta beste aldien beste bat. Lau eguezan bakarrik.
-Elkarrizketatzailea: Ta orduko dendatan zelango geuzek egoten ziren ba?
-Jose Mari: Danera, danera. Danetik, ba karo, danetik egoten zien.
-Elkarrizketatzailea: Danetik? Baia jatekoak bakarrik?
-Juan: Ez, ez. Jatekuek, abarketak eta erropak eta…
-Jose Mari: dana, dana.
-Juan: Lapikuek. Danetik egoten zan.
-Elkarrizketatzailea: Osea, etxerako katxarroak ta holan be bai?
-Juan: Bai, bai, dana. Ta likorrak… danetik.
-Elkarrizketatzailea: ardaua be bai?
-Biek: bai, bai.
-Elkarrizketatzailea: Ta horrek geuzek nondik ekarten ziren ba?
-Juan: Almazenak eguezen.
-Jose Mari: Bai, almazenak eguezen orduen.
-Elkarrizketatzailea: Non?
-Jose Mari: Bai e.. Durangon ta Bilbon be bai…
-Juan: Durangon be bai, Bilbon be bai, ta Eiberren be bai.
-Elkarrizketatzailea: Ta zuek nondik ekarten zenduen?
-Juan: Ba hortik ba, gehixena Bilbotik.
-Elkarrizketatzailea: Gehiena Bilbotik? Ta zelan? Baten batek ekarten otsuen edo…
-Juan: Ez, trenien etorten zan dana.
-Elkarrizketatzailea: Zuek joanda? Ta trenean ekarri?
-Juan: Ez, pedidue ein ta /eiñ dde/ trenien bialdu eitten eben.
-Elkarrizketatzailea: Ta zer egoten zan, trena holan… kargetako… egongo zan kargak…
-Jose Mari: Bai, ta gero errepartidora eguen.
-Juan: Klaro, merkanzie egon zan. On daz trenak bakarrik ezta? Orduen eoten zien ba egunien lau edo /ero/ merkanziak bakarrik, bagoie. Bago zerrauetan… Iguel hamar edo hamabost bagoi ekartzen ebazen, danak fabriketara ta…
-Jose Mari: Bai, gero [‘Itturre’] egoten zoan repartitzeko herri barruen.
-Juan: Gero bertan eoten zan bat ba karruaz ta repartidu eitten…
-Jose Mari: Karo, repartitzen ebana.
-Elkarrizketatzailea: Karroagaz?
-Jose Mari: Bai, bai karroaz.

2. Gerra aurrean hiru tarberna

- **Erref**: ZAL-022/003

- **Iraupena**: 0:00:20. **Hasi**: 00:05:28. **Bukatu**: 00:05:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:
Gerra aurrean hiru taberna egon ziren eta orain horietako bat baino ez da geratzen. Estankozarrean ere taberna egon zen.

3. Ardoa zahagietan eta aleak zakuetan

- **Erref**: ZAL-022/004
- **Iraupena**: 0:00:45. **Hasi**: 00:05:48. **Bukatu**: 00:06:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Ardoa zahagietan edukitzen zuten dendan saltzeko. Orduan ez ziren paketeak ezertarako erabiltzen, zakuetan saltzen zituzten aleak.

4. "Zelemiñe", anega eta "imillaune" aleak neurtzeko neurriak

- **Erref**: ZAL-022/005
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:06:33. **Bukatu**: 00:08:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Likidoentzat azunbrea zen erabiltzen zuten neurria eta kiloa pisuarentzat. Aleak neurtzeko, ostera, "zelemiñe", anega eta "imillaune" ziren erabiltzen zuten neurriak.

Transkripzioa
-Elkarrizketatzailea: Zelan dire? Azunbrea eta holan esneantzat ta…
-Juan: Bai, karo.
-Jose Mari: Bai, bai, likidoa, likidoa.
-Juan: Karo, azunbrie, azunbreen erdixe zan litrue.
-Jose Mari: Azunberdi te /tte/.
-Juan: Erdi. Gero laukue, laurena.
-Elkarrizketatzailea: Horrek erabilten ziren lehen gehau?
-Jose Mari: Bai, bai, bai, ardauaz ta bai. Ardauaz ta…
-Elkarrizketatzailea: Ta kiloa barik besteren bat?
-Juan: Kilue ta kilo erdi. Edo lauren edo…
-Jose Mari: Kilo, kilo erdi. Edozein, pisuen.
-Juan: Pisuek euezan horrek bandeja bikuek.
-Jose Mari: Bandeja bikuek, balantza.
-Juan: Balanzie. Ta gero etorri zien ba bestiek, honek… gerra aurretik etorri zien horrek e?
-Elkarrizketatzailea: Zeintzuk?

-Juan: Gerra aurretik, horrek pisuok.
-Jose Mari: Bai, bai, bai. Horrek balanzok plato bikuek.
-Juan: Oin dauzen estilukuek, baiña elektronikuek barik [...]
-Elkarrizketatzailea: Ta ez dozue entzun zuek iñoz zelemiñe eta holango geuzek?
-Juan: Zelemiñe ta horrek neurrixok zien granue neurtzeko.
Jose Mari: Granuek. Esakto.
Juan: Fanega, fanega erdixe, imillaune... Imillaune nik uste dot entzunde dekotela hiru kilo eukitten ebazela. Baiñe hori izeten zan, ba iguel baba gorrixe, edo garixe edo artue edo... beteten zan, egurrezko ontzixe, gaiñetik pasetan jakon /pasetakon/ egur bat ta [...] zan neurrixe. Baiña horrek zien ya granue neurtzeko. Errotara ta baserrittarrak eruten ebezan granuek. Guk dendetan beti [erabili du] kilue, kilo erdixe ta laurdena.

5. Errazionamendua dendan

- **Erref**: ZAL-022/007
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 00:09:30. **Bukatu**: 00:11:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Hilero, egunkarian ematen zuten errazionamenduaren berri: zer eta zenbat jaso behar zuen bakoitzak. Almazenean ere errazionamendua kontutan edukita ematen zizkieten produktuak gero dendan banatzeko.

6. Euskadiko txanponak eta zilarrezko ogerlekoak

- **Erref**: ZAL-022/008
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:11:21. **Bukatu**: 00:13:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerrako administrazioa

Laburpena:
Euskadiko txanponak erabili zituen Juanek bere ezkontzarako. Gero, balioa galdu zuten txanpon horiek. Gerra aurrean, zilarrezko ogerlekoak eduki zituzten.

7. Zaldibarko fraide bat Zornotzan fusilatu zuten

- **Erref**: ZAL-022/010
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:14:36. **Bukatu**: 00:16:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Zaldibarko fraide bat Zornotzan fusilatu zuten, kanposantuko paretan.

8. Baserrietan eskopetak muntatu Eibarrera saltzeko

- **Erref**: ZAL-022/012
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:17:44. **Bukatu**: 00:18:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Armagintza

Laburpena:
Gerra aurrean tailer txikiak egon ziren herrian: forjak, armaginak... Baserrietako jendeak ere eskopetak muntatzen zituen etxean eta gero Eibarko fabrikei saltzen zizkieten.

9. Erdera inposatu zieten

- **Erref**: ZAL-022/017
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:25:40. **Bukatu**: 00:27:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Dotrina euskaraz ikasi zuten, baina gero gaztelania inposatu zieten. Kaleko jendeak inoiz "hable usted en cristiano" esan izan die. Hala ere, herrian euskaraz egiten zuten. Baserritar askok ez zekien gaztelaniaz.

10. Bilbora txaketa jantzita joaten ziren

- **Erref**: ZAL-022/019
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 00:29:05. **Bukatu**: 00:30:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Bilbora joaten zirenean erdaraz egin behar izaten zuten eta baita txaketa jantzi ere. Durangon ere erdaldun asko zegoen orduan.

11. Euskara herririk herri aldatzen da

- **Erref**: ZAL-022/020
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 00:30:23. **Bukatu**: 00:31:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Euskara herririk herri aldatzen da, hala ere, elkar ulertzen dute. Otxandion Aretxabaletakoen antzera egiten dute eta Bermeokoak kantuan dabiltzala ematen du.

12. Lehen hiru abade, orain bat ere ez

- **Erref**: ZAL-022/021
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:31:52. **Bukatu**: 00:33:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Abade-etxea eraiki zuten herrian, baina orain ez daukate bertako abaderik. Lehen, hiru abade zeuden eta etxe partikularretan egiten zuten lo.

13. Umeak elizpean pilotan edo "garzan"

- **Erref**: ZAL-022/022
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:33:39. **Bukatu**: 00:35:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Umeak elizpean batzen ziren eta pilotan ibiltzen ziren. Pilotak euren dendetan erosten zituzten edo bestela artilearekin eskuz egiten zituzten. "Garzan" ere egiten zuten, forjan harturiko txapekin.

14. "Txirinkillan", "txirrinkolan" eta "txantxurrike"

- **Erref**: ZAL-022/023
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:35:15. **Bukatu**: 00:36:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Garizuman "txirinkillan" egiten zuten umeek, zeinek urrunago bota makila. Bestelako egunetan, "txirrinkolan" egiten zuten barriketako edo bizikletetako uztaiekin. Bidean edo elizpean "txantxurrike" jolasten zuten: koadroak margotu eta euren gainean salto egin.

15. Mutilak "txori topetan" udaberrian

- **Erref**: ZAL-022/025
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:37:32. **Bukatu**: 00:39:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:
Mutilak basoan txori-habiak topatzen ibiltzen ziren udaberrian, "txori topetan": zozoak, kardantxiloak, kurloiak, artatxoriak, txantxangorriak, birigarroak...

16. Elaiak sakratuak dira

- **Erref**: ZAL-022/027
- **Iraupena**: 0:01:14. **Hasi**: 00:39:34. **Bukatu**: 00:40:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Fauna » Hegaztiak

Laburpena:
Elaiak sakratuak dira, ehiztariek ere ez diete tirorik botatzen. Baserrietan egiten dituzte habiak. Txepetxa galdu egin da, orain ez dira ikusten.

17. Kukua txantxangorriaren habian

- **Erref**: ZAL-022/029
- **Iraupena**: 0:00:51. **Hasi**: 00:40:56. **Bukatu**: 00:41:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Fauna » Hegaztiak

Laburpena:
Kukuak txantxangorriaren habian egiten du arrautza eta jan egiten ditu txantxangorriaren arrautzak.

18. Kukua eta dirua

- **Erref**: ZAL-022/031
- **Iraupena**: 0:00:15. **Hasi**: 00:42:03. **Bukatu**: 00:42:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak
- Natura » Fauna » Hegaztiak

Laburpena:
Kukua lehenengoz entzuten zenean, dirua eduki behar izaten zen poltsikoan. Honela, ez zela urte guztian dirurik faltako esaten zuten.

19. Errekara edo Debako hondartzara bainatzera

- **Erref**: ZAL-022/032
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:42:18. **Bukatu**: 00:43:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak

Laburpena:
Mutilak errekan bainatzen ziren. Zakuak erabiltzen zituzten bertan presa moduko bat egiteko. Inoiz, Debara ere joaten ziren hondartzara. Han, andre batzuek bainujantziak alokatzen zituzten.

20. Gaztetako erromeriak

- **Erref**: ZAL-022/034
- **Iraupena**: 0:02:08. **Hasi**: 00:44:19. **Bukatu**: 00:46:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
Erromeria Zaldibarren bertan edukitzen zuten, baina nagusiagotan Durangora joaten ziren. San Esteban eguneko erromeria ederra izaten zen Zaldibarren. Inguruko herrietako gazteak batzen ziren bertan.

21. Erromerian piezako txakur handi bat

- **Erref**: ZAL-022/036
- **Iraupena**: 0:02:16. **Hasi**: 00:46:52. **Bukatu**: 00:49:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Erromerietan piezako txakur handi bat kobratzen zieten mutilei. Lehenengo, neskak hasten ziren dantzan eta gero mutilak joaten zitzaizkien dantza eskatzera.

22. Domeketan trajea, gorbata eta gabardina

- **Erref**: ZAL-022/037
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:49:08. **Bukatu**: 00:50:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Mutikotan praka "milraiasak" eta abarketak janzten zituzten erromeriarako. Gero, domeketarako trajea, gorbata eta gabardina janzten hasi ziren.

23. Hamabi-hamahiru urte zituztela tabernara

- **Erref**: ZAL-022/039
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:52:00. **Bukatu**: 00:52:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Jokoak
- Aisia » Taberna giroa

Laburpena:
Hamabi-hamahiru urte zituztela Jose Mariren tabernara joaten hasi ziren. Gaseosa edaten zuten. Musean ere bertan ikasi zuten. Orduan, andreak ere karta-jokoan ibiltzen ziren portaletan.

24. Andreak ez ziren tabernara sartzen

- **Erref**: ZAL-022/040
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:52:58. **Bukatu**: 00:54:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Erromeriara joaten hasten zirenean hasten ziren mutilak txikitoak edaten. Garagardoa ere bazegoen orduan eta koñak klase ezberdinak. Orduan andreak ez ziren tabernara sartzen.

25. Mezara orduko kopa eta galletak

- **Erref**: ZAL-022/041
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:54:17. **Bukatu**: 00:55:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Lehen baserritarrak zazpietako mezara joaten ziren eta kopatxoa hartzen zuten galleta pare batekin. Meza ostean ganaduei jaten ematen joaten ziren.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-18

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com